

Лідія КОВАЛЕЦЬ

ДИТИНСТВО ЯК ДЖЕРЕЛО ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЕВІ МІСЕВИЧУ НА ЙОГО ЗОЛОТИЙ ЮВІЛЕЙ

Василь Місевич народився 21 листопада 1941 року в Шипинцях на Кіцманщині. Замолоду працював штукатуром, малярем, арматурником, пізніше, після військової служби, – на журналістській роботі. Автор дев'ятнадцяти поетичних книжок і трьох книжок історико-краєзнавчих. Лауреат обласних, усеукраїнських та однієї міжнародної літературної премії. Живе і працює в рідних Шипинцях.

Перші життєві враження Василя Місевича пов'язані з найріднішими людьми, надто з татом, і датовані травнем 44-го: тато виніс його, малого, з хати на руках і наказав чекати, він скоро повернеться і привезе бомбонів, тобто цукерок. До заплаканої мами тулилася старша на 8 літ Василькова сестра, скрушно зітхали сусіди, ніби передчуваючи лихо. Була війна. З неї тато не повернувся, дарма що дитяча свідомість, схоже, не бажала приймати гіркий вирок долі. Тож на пораду «*Ти, хлопче, не плач, мама купить ще тата*» відповілось, можна сказати, активно, по чоловічому, і пізніша прониклива до щему, до сліз поезія Василя Хризонтовича «*Тривога*» зафіксувала тривожну атмосферу часу й важливий духовний настрій не розпачу, а здатності навіть малої дитини до протистояння: «*Та, видно, грошей не водилось в ту пору, / І мама сама вже не знала, як жити... / Пішов я між люди, від двору до двору: / – Подайте... подайте на тата... купити...*».

А ось так само перелитий у вірш спомин із 45-го – із тією ж здатністю нашої людини до опору немилосердним обставинам: «*Весна... город... зелена гичка. / І я малий – крильце бджоли. / Впряглися мама і сестричка / У плуг іржавий, як воли*». Своє, автобіографічне у В. Місевича-поета не виглядає суто приватним, воно виразна тепла риска на портреті тих поколінь, котрі тяжко, надривно, а все ж пережили війну. «*Тихо дзенькає клямка, / В сінях мерзне вода. / Пилить яблуню мамка, / Ще така молода*». Це про 47-й, холодний і голодний, коли довелось прощатися навіть із дєревами, щоб знову ж таки вижити, й коли у Місевичів, людей по-волячому роботящих і хазяйновитих, забрали коня, а маму, як і багатьох інших жінок, погнали до лісу заготовляти дрова. Простуджена Марахта Степанівна відтоді злягла, передрікали навіть ампутацію ноги, але якось обійшлося. Тож Василькова сестра уже після 6-го класу – тринадцятирічною! – покидає школу і стає годувальницею для них трьох, пішовши працювати на будів-

ництво до Чернівців. Мотив Шевченкового «Мені тринадцятий минало...» у ХХ столітті здобув, як бачиться, іще сумнішу конотацію.

Не дивно, що перший раз у перший клас Василь Місевич ішов сам та босий, босими йшли й чимало інших дітей. Після уроків вони пасли худобу й обносили чужі садки, на хвилі передчасного дорослішання пробували курити й не тільки. В одному з майбутніх віршів поет зізнається: «вчила пити вино молоденька солдатська вдова». Попри все душа, як соняшник, тягнулась до ще незбагненого, хіба інтуїтивно намацуюваного серцем, у прозі життя шукаючи поезію. Геть малий, він ловив на слух вірші, які вчила напам'ять сестра-школярка, і, вилізши на стільчик, повторював їх слово у слово. А якоїсь лагідної травневої днини з-під пера другокласника Шипинської семирічки народились його перші власні римовані рядочки, які вже й не пам'ятаються добре (щось на зразок «Заглянуло сонце / У моє віконце»), але та акція змінила світосприйняття і саме життя хлопця. Поряд виявились люди, які підтримали вправи дитячої руки і вразливого серця: то були вчителька літератури Галина Іванівна разом з учителем молодших класів Гнатом Дониновичем Жанківським. А ще Місевичі рятувались за допомогою книжки: мама, скінчивши два класи австрійської школи, фактично сама навчилась читати українською. І син добре пам'ятає, як ходив до сільської бібліотеки за духовним харчем для мами і вже й для себе. Лектура була українськомовною, тож хлопцем у перекладах осягався вже у третьому класі – попри маму – навіть «Тихий Дон» і «Піднята цілина», «Американська трагедія» і модні тоді Аркадій Гайдар та Микола Трублаїні. До тоненьких, суто дитячих книжок рука навіть від початку чомусь не дуже тягнулась, на тлі суворого повоєнного часу вони здавалися примітивними, а може, не зовсім правдоподібними.

У четвертому класі Василь побачивши на екрані у клубі «Тимура і його команду», заходився писати повість на ту ж тему – і то на пасовищі й вечорами на кухні при гасовій лампі. Дрібно списаний зошит на 48 сторінок із повістю «Криголам» десь загубився, але його озвучення тим же малим пастушкам мусило створювати й для них літературне свято, не кажучи, що вивищувати юного автора в загальних очах. Із тими ж хлопцями Місевич після сьомого подався до Чернівців у друге ремісниче училище: там забезпечували формою, їжею, звідти, з училища, відкривалась перспектива отримати роботу, що давала б заробіток; автобіографічний Тютюнників «Вогник далеко в степу» про таких самих вихованців ремісничого насправді повідував про долю цілого покоління дітей війни.

У жорнах реалій гартувався характер, виделікатнювалась душа, шліфувалось перо, формувався власний стиль, без якого нема письменника. У «тихій» ліриці Василя Місевича закономірно знайшлося місце для дітей і дитинства – чи не з огляду на власну історію та власне розуміння надважливості цієї пори в людському житті. До того ж, хто особливо імпував своєю творчістю – В. Симоненко та М. Вінграновський, так само при-

Василь Місевич

свячували себе й дітям. Зрештою, підростала доня, а там у світ прийшли внуки, поета почала запрошувати до себе на зустрічі шкільна юнь. Цикли віршів для дітей у збірках для дорослих, дві окремі книжчини для найменших («Василинки» й «Захотів осел літати»). У ній що не вірш – то своя історія: молоденький півник пробує навчитись рахувати, а виходить «ку-куру»; осел мріє злетіти, мов орел, дарма що позбавлений крил, і з цим бідолашному доводиться змиритись; дощової днини гусеня загубилось і пережило цілу драму. Але все стає на місце, усі, як сказано, здобувають чи не перший життєвий досвід, та й гусеняті «стало добре, наче в хаті», коли опинилось під крилом у матері-гуски. А ось, здавалося б, «чиста» пейзажна картина, водночас повна «дорослої» людської напруги й розрахована, певно, на вдумливу дитячу душу та її розвиток: *«Ліс важко йшов. Густі тумани / І сніг лежали на плечах. / Тулилось ручками до мами / Мале і сонне смереча. // Із верховіть сніжинка впала. / Здригнулись буки, явори. / Хвостом лисиця промітала / Вузеньку стежку до нори. // Зима тримала все в облозі, / Дзвенів мороз, неначе мідь. / Було лиш чутно, як в барлозі / Усні хропе старий ведмідь»*. Чи не поетична це ілюстрація, що «кожен вірш – таємний код»? Розгадувати ту загадку – значить формувати себе через поезію. Відзначимо оригінальність тематики – вповні дитячої, позбавленість письма «кучерявостей» – тут усе просто, але й художньо, психологічно – справжній світ творчості! Ці риси, а ще напрочуд добра внутрішня аура кожного вірша – дивовижна печать авторського духу, й забезпечили його творам осібне місце в літературі.

Зрештою, «дитинне» органічно вписується у простір і «дорослих» рефлексій мистця, надаючи їм проникливих тональностей: *«Так мало дітей нам приносять лелеки, / Так часто зростають горбки за селом»*; *«Хто струмкам юні личка пов'яже / Від навальних і лютих стихій»*; *«Найменша брунька, найманюська / Тремтить від холоду в розгубі»*; *«Наготовою світяться стебельця, / Як малята літньої пори»*; *«Горбиться бур'ян, / Наче діти за письмом у школі»*. Або ж поезія *«Він пішов...»*. Інформація в газеті про знайденого мертвим безпритульного хлопчину років 11-12-ти відроду (виявляється, він писав вірші...) перейшла у глибоке страждання над змарнованою долею: *«Милий хлопчику, квітко, дитино! / Тлінне все, поросте, наче мох. / В небесах ти пиши на хмаринах, / Прочитають ангелики й Бог»*. Чи вірш *«Танцюють хлопчики...»* – про бачений навч і серцем танець молодих афганців-інвалідів в одному з кримських санаторіїв (*«Танцюють хлопчики – охота... / На двох – дві ніжки... тільки дві»*).

Виняткова увага до всього, що стосується людини, до глибинного у ній, виняткова вразливість душі, зчитувана навіть на рівні формальному, сказати б, «суфікському» («хлопчики», «ангелики», «стебельце», «ніжки», «личко»), у Василя Місевича, переконана, з пори дитинства, з його дуже непростих, але все одно золотих берегів. Як писав Мартін Гайдеггер, у художникові – джерело творчості.

* * *

Світлій пам'яті матері

Ллють дощі, немов з відра...
з корита...
Білий день по кісточки промок.
Щоб зігрітись, просить осінь в літа
Хоч трави, хоч гілочку... листок.
А до літа... літа, ой, далеко,
Тільки вітер... спомин...
тільки дим...
Ходить сумно по ріллі лелека
І себе шукає молодим.
Ту ріллю засієм-переорем,
Той лелека в ирій відлетить.
Будуть вічні лиш гаї і гори,
І цей дощ, що в ринвах шелестить.
Буде квіту по усьому світу,
Грім грози і тиша в комишах,
Буде сад і обважнілі віти,
І маленька мамина душа.
Ось вона виходить на дорогу...
Ось горить, як свічка, за селом...
В час такий я помолюся Богу
І зігріюсь над її теплом.

* * *

Згори гілля – обвислі шлейки,
І босі гуси на стерні.
Церковні бані – дві морельки –
Блищать і світять вдалині.

Лісів високі каравели,
Комиш і верби над ставком.
Солодким димом пахнуть села,
А луг – зеленим молоком.

Верхи й низи... досвітні траси...
Плаї... дівчатко на мосту...
І добре так, що все це наше,
І я скраєчку тут цвіту.

СЛІДИ

І сюди я, і туди,
А за мною йдуть сліди.
Я до лісу, я за глід,
І вони за мною вслід.

По пісочку я – у Прут,
А сліди вже тут як тут.
Я спинився край села,
Піт – струмочком із чола.

А сліди? Як мокрий птах,
Теж стомились – просто жах.
Сів собі я край води,
Най спочинуть і сліди.

* * *

Любов і зрада. Жити і не жити...
В Чечні чи десь там зранене село.
А все одно так хочеться любити
І жінку, й путівець, і джерело.

Любити мить, маленьку і кирпату,
Минулий день і втрачені роки.
І навіть ту стрижену гармату,
Аби лише замовкла на віки.

Усе біжить і жорниться на мливо –
Шляхи і квіти, і тупа броня.
А над вікном таке буденне диво:
Буслиха водить біле бусленя.